

PRAVIČNO FINANCIRANJE ZELENEGA PREHODA V SLOVENIJI

KRITIČNA OCENA FINANCIRANJA
SLOVENSKEGA ZELENEGA PREHODA IN
PRIPOROČILA ZA RESNIČNO PRAVIČEN
ZELENI PREHOD

Co-funded by
the European Union

ACCELERATE
CLIMATE ACTION
IN EUROPE

Naslov: PRAVIČNO FINANCIRANJE ZELENEGA PREHODA V SLOVENIJI

Podnaslov: Kritična ocena financiranja slovenskega zelenega prehoda in priporočila za resnično pravičen zeleni prehod

Izdajatelj: Focus, društvo za sonaraven razvoj

Avtor: Luka Mofardin

Prispevala: Taj Zavodnik, Barbara Kvac

Lektura: Tadej Turnšek

Oblikovanje: Vesna Messec

Ljubljana, junij 2025

Dokument PRAVIČNO FINANCIRANJE ZELENEGA PREHODA V SLOVENIJI, Kritična ocena financiranja slovenskega zelenega prehoda in priporočila za resnično pravičen zeleni prehod je nastal v okviru projekta Bringing EU Member States together to achieve the 1.5 objective of the Paris Agreement (LIFE21-GIC-BE-LIFE TogetherFor1.5). Besedilo ne odraža pogledov Evropske komisije. Za vsebino dokumenta so odgovorni izključno avtorji in ne odraža nujno stališč Evropske komisije.

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 242158851
ISBN 978-961-96933-1-5 (PDF)

KAZALO

UVOD	4
ANALIZA TRENUTNEGA STANJA	6
OCENJENE POTREBE PO SEKTORJIH	6
PREGLED OBSTOJEČIH FINANČNIH MEHANIZMOV IN TRENUTNO STANJE FINANCIRANJA	8
PORAZDELITEV FINANČNE OBREMENITVE ZELENEGA PREHODA.....	11
OCENA POTREB PO DODATNEM FINANCIRANJU.....	12
PRIPOROČILA ZA RESNIČNO PRAVIČEN ZELENİ PREHOD.....	14
DAVEK NA ONESNAŽEVALNO ELITO IN LUKSUZNO POTROŠNJO	14
RESNIČNO PRAVIČEN SOCIALNI SKLAD ZA PODNEBJE	15
OSTALA PRIPOROČILA.....	16
ZAKLJUČEK	18

UVOD

Podnebne spremembe so eden največjih izzivov našega časa. Njihove posledice že občutimo, zato je nujno, da ukrepamo pravočasno. Evropska unija (EU) si je s paketom »Pripravljeni na 55« (Fit for 55) postavila ambiciozne cilje – do leta 2030 želi emisije toplogrednih plinov zmanjšati za vsaj 55 odstotkov v primerjavi z letom 1990. Kljub temu pa ti cilji še vedno niso dovolj ambiciozni, da bi zajezili nevarne posledice podnebnih sprememb in odražali pošten prispevek EU k cilju omejitve dviga globalne temperature na 1,5 °C iz Pariškega sporazuma. Da bi zmanjšanje emisij v EU ostalo v okviru Pariškega sporazuma, mora EU ukrepati mnogo hitreje in svoj podnebni cilj za leto 2030 povečati na vsaj 65-odstotno zmanjšanje emisij v primerjavi z ravnmi iz leta 1990.¹ Podnebno ukrepanje v skladu s Pariškim sporazumom ni le nujno, ampak tudi koristno za družbo in gospodarstvo, saj bi lahko v tem primeru Evropska unija do leta 2030 pridobila neposredne koristi v višini vsaj bilijona evrov, Slovenija pa skoraj štirih milijard evrov.²

Ambicioznost podnebnega ukrepanja mora EU povečati tudi v ciljih in ukrepih do leta 2040. Februarja 2024 je Evropska komisija objavila sporočilo, v katerem predlaga cilj 90 odstotnega neto zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2040 (v primerjavi z ravnmi iz leta 1990). Da bi izpolnila svojo zavezo iz Pariškega sporazuma, bi moral biti cilj EU usklajen tako z znanostjo (doseganje cilja 1,5 °C) kot tudi z načeli pravičnosti – EU mora upoštevati svojo zgodovinsko odgovornost za emisije toplogrednih plinov in svojo finančno sposobnost za ukrepanje proti podnebni krizi. Za doseg tega cilja bi morala EU na eni strani najkasneje do leta 2040 doseči ničelne neto emisije toplogrednih plinov doma ter na drugi strani svoje ukrepe dopolniti z dodatno podporo za podnebne ukrepe v državah globalnega juga s podnebnim financiranjem in drugimi mehanizmi (prenos tehnologij, tehnična pomoč, krepitev zmogljivosti).³

Proračun EU za obdobje 2021–2027 vključuje ciljno vrednost za podnebne ukrepe, in sicer 30 odstotkov celotnega proračuna za to obdobje. V prejšnjem večletnem finančnem okviru (2014–2020) je EU za podnebne ukrepe predvidela vsaj 20 odstotkov svojega proračuna, raziskava Evropskega računskega sodišča⁴ pa je pokazala, da je bilo v praksi za učinkovite podnebne ukrepe porabljenih veliko manj sredstev ter da so bila iz teh sredstev financirana celo infrastrukturna vlaganja v fosilna goriva. Poleg tega organizacija CAN Europe v svoji analizi ugotavlja, da obstaja zelo velik investicijski primanjkljaj za doseg cilja zmanjšanja emisij za 55 odstotkov do leta 2030, kaj šele za doseg cilja zmanjšanja za 65 odstotkov, ki bi bil skladen s Pariškim sporazumom.⁵

Slovenija v okviru svojega Nacionalnega energetskega in podnebnega načrta (NEPN) načrtuje vrsto ukrepov, ki naj bi prispevali k doseganju cilja podnebne nevtralnosti do leta 2050. V njem ocenjuje, da bi bile za izvedbo ukrepov NEPN v scenariju z dodatnimi ukrepi (DU) v obdobju 2021–2030 potrebne skupne investicije okoli 57 milijard evrov, medtem ko je energetska-podnebni del investicij⁶ ocenjen na okoli 22 milijard evrov. NEPN je osrednji dokument, ki bo načrtoval nadaljnjo pot Slovenije na področju zelenega prehoda in nam ponuja najboljšo oceno potreb po financiranju podnebnih ukrepov v prihodnjih letih. A če

1 <https://www.pac-scenarios.eu>

2 <https://focus.si/koristi-ambicioznih-podnebnih-ukrepov-odtehtajo-stroske-novo-porocilo-razkriva-potencial-za-milijardne-prihranke>

3 https://caneurope.org/content/uploads/2025/02/TF1.5_-2040-briefing-enabling-2040-climate-target.pdf

4 https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr22_09/sr_climate-mainstreaming_sl.pdf

5 https://caneurope.org/content/uploads/2022/08/Final-report_UNIFY_EU-FUNDS.pdf

6 Tu je mišljen del investicij, ki je povezan izključno z naložbami, ki bistveno vplivajo na doseganje ciljev NEPN. To vključuje investicije, katerih namen je izboljšati energetska učinkovitost, spodbujati uporabo obnovljivih virov energije, zmanjšati emisije TGP, zagotavljati zanesljivo oskrbo z energijo in podobno.

upoštevamo ugotovitev, da je na ravni EU za doseg s Pariškim sporazumom skladnega cilja zmanjšanja emisij do leta 2030 prisoten veliki investicijski primanjkljaj ter da ukrepi niso dovolj ambiciozni za doseg tega cilja, lahko podobno sklepamo tudi za Slovenijo. Iz tega izhaja, da so tudi ukrepi v Sloveniji premalo ambiciozni in da je zato tudi ocena potrebnih investicij prenizka.

Da bi Slovenija dosegla cilj podnebne nevtralnosti, mora poskrbeti za pravično porazdelitev stroškov in koristi podnebne ukrepanja ter zagotoviti zadostna finančna sredstva za potrebne spremembe, predvsem iz javnih virov. Pravičnejša porazdelitev bremen bo prispevala k večji družbeni sprejemljivosti zelenega prehoda, saj bo spodbudila večje sodelovanje posameznikov pri izvajanju ukrepov, kar bo dolgoročno povečalo podporo in uspešnost prehoda. Le z vključujočim in pravičnim pristopom, ki bo prinesel koristi večini prebivalstva, lahko zagotovimo, da prehod ne bo le okoljsko učinkovit, temveč tudi socialno pravičen in ekonomsko vzdržen.

Kot kaže študija **Onesnaževalna elita nas vodi v podnebni zlom**,⁷ so najpremožnejši, na račun siromašenja javnega premoženja, s svojimi investicijami in luksuzno potrošnjo odgovorni za izrazito nesorazmerno visoke deleže emisij. Oseba iz skupine najbogatejših 10 % prebivalstva je v Sloveniji neposredno odgovorna za 4-krat več, oseba iz zgornjega odstotka najbogatejših pa za 11-krat več letnih izpustov kot oseba iz manj premožne polovice prebivalstva. Zato je za zeleni prehod in njegovo financiranje nujno čimbolj omejiti investicije in luksuzno potrošnjo najbogatejših ter ta sredstva nameniti za pravičen zeleni prehod.

Namen tega poročila je podati celovito analizo financiranja podnebnih ukrepov v Sloveniji ter oceniti, ali trenutni investicijski okvir omogoča doseg ciljev podnebne nevtralnosti. Poudarek je na oceni zadostnosti in pravičnosti obstoječih finančnih mehanizmov ter na identifikaciji ključnih tveganj, ki bi lahko ogrozila uresničitev zelenega prehoda. V poročilu so predlagani ukrepi za učinkovitejšo in pravičnejšo mobilizacijo sredstev.

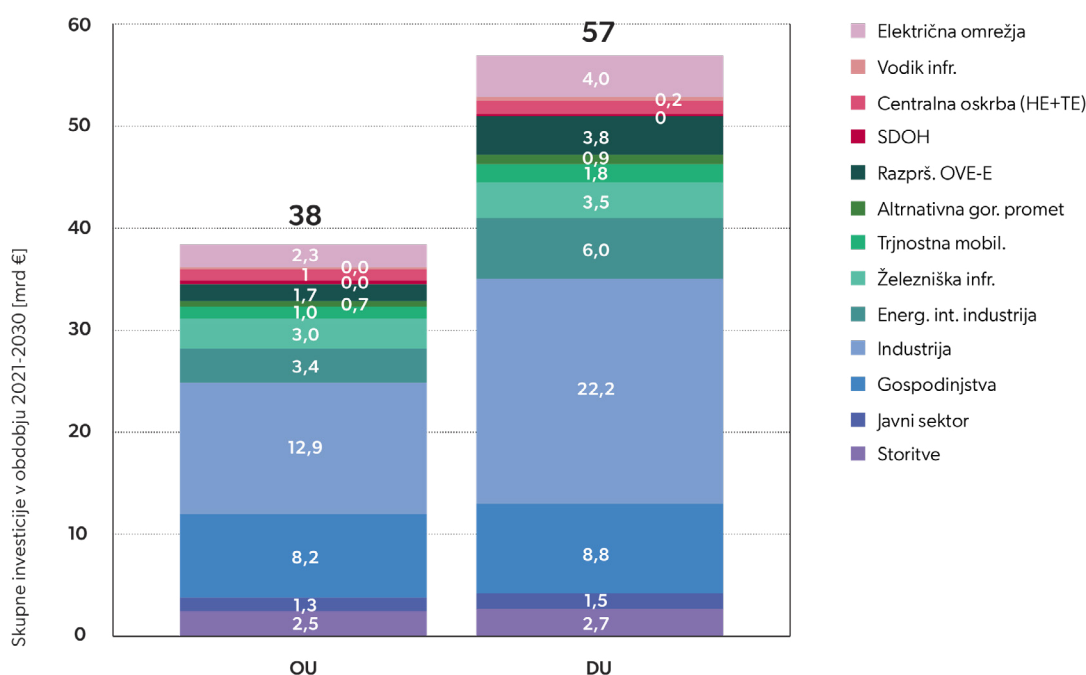
⁷ https://www.umanotera.org/wp-content/uploads/2024/09/Onesnazevalna-elita-nas-vodi-v-podnebni-zlom_2024.pdf

ANALIZA TRENUTNEGA STANJA

OCENJENE POTREBE PO SEKTORJIH

Za oceno trenutnih potreb po investicijah za zeleni prehod za Slovenijo do leta 2030 bomo uporabili analizo, ki je podana v najnovejši različici NEPN (december 2024). Vendar moramo pri tem opozoriti, da gre pri teh ocenah za relativno splošne okvire, zato bi bila potrebna natančnejša in obsežnejša analiza potreb po financiranju zelenega prehoda na ravni države. Jasne in podrobne ocene bi omogočile boljše načrtovanje investicij, učinkovitejše oblikovanje finančnih podpornih mehanizmov ter boljše usmerjanje zasebnih finančnih sredstev v strateško pomembne projekte.

V najnovejši različici NEPN je ocenjeno, da bi bile za izvedbo ukrepov NEPN v scenariju z dodatnimi ukrepi (DU)⁸ v obdobju 2021–2030 potrebne skupne investicije okoli **57 milijard evrov**.⁹ **Energetsko-podnebni del investicij**¹⁰ je ocenjen na okoli **22 milijard evrov**, omenjena ocena pa je narejena za celotno desetletje ter vsebuje tudi že izvedene investicije, investicije v izvajanju in investicije, ki niso neposredno povezane s podnebnimi ukrepi.¹¹ Na spodnji sliki so navedene ocene potrebnih investicij po glavnih sektorjih, in sicer glede na scenarij z obstoječimi ukrepi in scenarij z dodatnimi ukrepi.

Slika 1: Primerjava skupnih investicij v scenarijih OU in DU za obdobje 2021–2030¹²

8 Kljub temu, da načrtovane dodatne politike in scenariji z dodatnimi ukrepi (DU) v primerjavi s scenarijem z obstoječimi ukrepi (OU) v NEPN dosegajo zastavljene cilje ter pozitivne okoljske in družbene učinke, ti še vedno niso skladni s ciljem omejitve dviga globalne temperature na 1,5 °C iz Pariškega sporazuma.

9 https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/nepn/dokumenti/nepn2024_final_dec2024.pdf

10 Tu je mišljen del investicij, ki je povezan izključno z naložbami, ki bistveno vplivajo na doseganje ciljev NEPN. To vključuje investicije, katerih namen je izboljšati energetska učinkovitost, spodbujati uporabo obnovljivih virov energije, zmanjšati emisije TGP, zagotavljati zanesljivo oskrbo z energijo in podobno.

11 <https://www.gov.si/novice/2024-12-18-posodobljeni-nacionalni-energetski-in-podnebni-nacrt-z-ambicioznimi-a-realno-izvedljivimi-cilji>

12 Prilagojeno glede na podatke na str. 334, https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/nepn/dokumenti/nepn2024_final_dec2024.pdf

Kot je razvidno z zgornje slike, bo največ investicij za scenarij DU v obdobju 2021–2030 potrebnih v sektorju industrije, ki ne vključuje energetske intenzivne industrije – po ocenah približno **22 milijardah evrov**, kar predstavlja kar 39 odstotkov vseh potrebnih investicij. Če upoštevamo še energetske intenzivno industrijo, je ta znesek približno 28,2 milijarde evrov. To sta sektorja, ki razpolagata z največ sredstvi in lahko tako sama največ prispevata k zelenemu prehodu v Sloveniji.

Tretji največji delež investicij je v sektorju gospodinjstev, kjer je predvidena potreba po **8,8 milijardah evrov**, kar predstavlja 15 odstotkov vseh potrebnih investicij. V tem sektorju bosta ključnega pomena povečanje energetske učinkovitosti stavb ter implementacija trajnostnih rešitev za ogrevanje, hlajenje in oskrbo z električno energijo. Pri tem sektor gospodinjstev v nasprotju z industrijo oz. energetske intenzivno industrijo ne razpolaga z veliko sredstvi, ki bi jih lahko uporabil za zeleni prehod.

Vlaganja v gospodinjstva, ki pogosto neposredno občutijo vpliv podnebnih sprememb (zaradi vse pogostejših vročinskih valov, poplav in nenadnih vremenskih sprememb), so nujna za zagotovitev pravičnega zelenega prehoda. Gospodinjstva so pogosto tista, ki se zaradi visokih začetnih stroškov ne morejo hitro preusmeriti na energetske učinkovite tehnologije, zato so subvencije in druge oblike podpore ključne za njihov prehod v trajnostno prihodnost.

Ocenjene investicije za obdobje 2021–2030 v scenariju DU, ki se neposredno nanašajo na **energetsko-podnebne ukrepe** in ključno prispevajo k uresničevanju ciljev NEPN, znašajo **približno 22 milijard evrov**. Kot je razvidno s spodnje slike, bo največ sredstev potrebnih za ukrepe, namenjene gospodinjstvom, kot so energetska prenova stavb in zamenjava energetske opreme (5,4 milijarde evrov), za omrežja za distribucijo in prenos električne energije (4 milijarde evrov), za decentralizirano proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije (3,8 milijarde evrov) ter za industrijo (1,6 milijarde evrov).

Slika 2: Primerjava energetske-podnebnega dela investicij v scenarijih OU in DU za obdobje 2021–2030¹³

V NEPN je ocenjeno, da za obdobje 2024–2030 skupni obseg potrebnih **javnih spodbud** za doseganje ciljev NEPN (brez prometa, dodatnih sredstev za raziskave in inovacije ter distribucijsko omrežje in drugega) znaša **okoli 5,4 milijarde evrov**, kar je slaba milijarda evrov na leto. Skupaj z načrtovanimi ukrepi, ki jih je treba še izvesti (na primer preoblikovanje

¹³ Prilagojeno glede na podatke na str. 334, https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/nepn/dokumenti/nepn2024_final_dec2024.pdf

namenskosti okoljske dajatve za onesnaženje s CO₂ ter drugi načrtovani finančni ukrepi), naj bi bilo na voljo dovolj virov, tako nacionalnih kot evropskih, za kritje tega zneska.

Trenutni načrt predvideva, da bo zasebni sektor zapolnil večji del investicijske vrzeli, vendar ni predstavljenega jasnega mehanizma za to. Zato obstaja visoko tveganje, da brez dodatnih ukrepov potrebne investicije ne bodo dosežene, kar bi lahko ogrozilo cilje zelenega prehoda in podnebne politike ter izvajanje ukrepov, vključenih v NEPN. Investicijski primanjkljaj za zeleni prehod, ki bi bil v skladu s Pariškim sporazumom, je potemtakem še višji.

PREGLED OBSTOJEČIH FINANČNIH MEHANIZMOV IN TRENUTNO STANJE FINANCIRANJA

Za učinkovito načrtovanje prihodnjih ukrepov je ključno razumeti trenutno stanje financiranja podnebnih politik v Sloveniji. Financiranje podnebnih ukrepov v Sloveniji temelji na kombinaciji nacionalnih in evropskih sredstev ter zasebnih investicij. Ključni viri javnega financiranja zelenega prehoda so predstavljeni v spodnji tabeli in vključujejo sredstva iz Sklada za podnebne spremembe, sredstva, pridobljena iz prispevkov za zagotavljanje podpor proizvodnji električne energije iz OVE in SPTE ter za energetske učinkovitost (URE), ter sredstva iz različnih evropskih finančnih mehanizmov, kot so Sklad za modernizacijo in Sklad za pravični prehod ter kohezijska sredstva. Celoten seznam virov financiranja podnebnega prehoda lahko najdete v Tabeli 1.

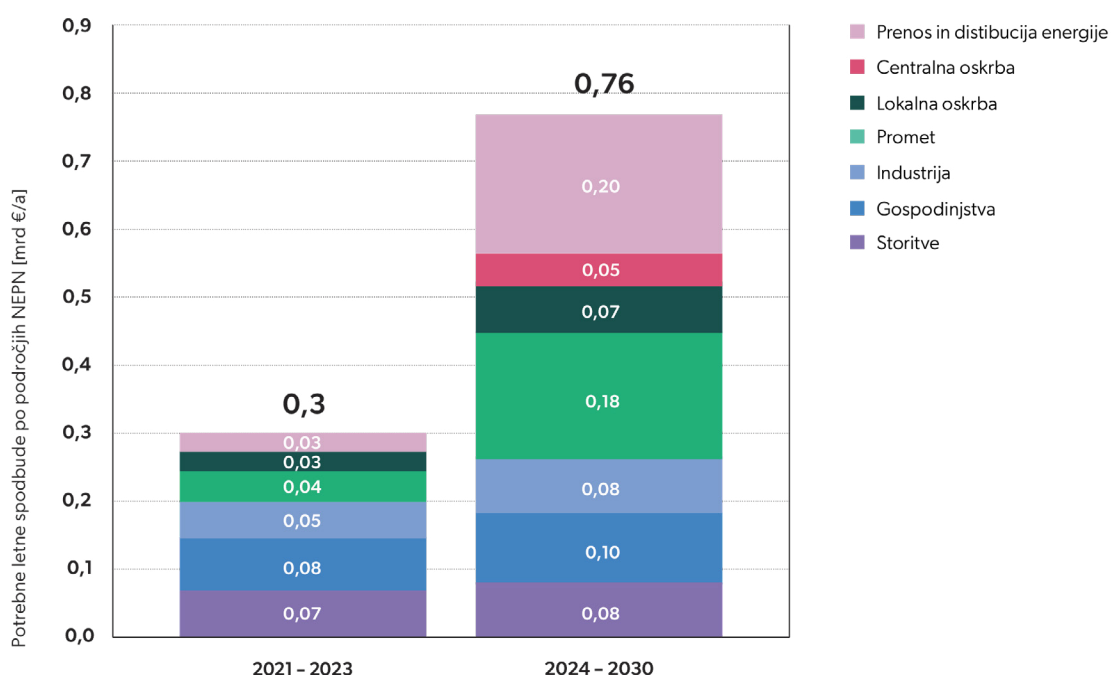
Vir financiranja	Iz kje se financira?	Namen financiranja
Sklad za podnebne spremembe/ Podnebni sklad	Sredstva izvirajo iz prihodkov od prodaje emisijskih kuponov v okviru sistema trgovanja s pravicami do emisij (ETS).	blaženje in prilagajanje na podnebne spremembe, financiranje Ekosklada
Prispevek za zagotavljanje podpor proizvodnji električne energije iz OVE in SPTE	Prispevek plačujejo končni odjemalci električne energije ter končni odjemalci trdnih, tekočih, plinastih fosilnih goriv ali daljinske toplote za končno rabo.	spodbujanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov energije (OVE) in soproizvodnje toplote in električne energije (SPTE), financiranje operaterja trga z električno energijo
Prispevek za energetske učinkovitost (URE)	Prispevek plačujejo končni odjemalci električne energije, zemeljskega plina in toplote iz omrežja ter končni odjemalci trdnih, tekočih in plinastih goriv.	financiranje ukrepov za izboljšanje energetske učinkovitosti, financiranje Ekosklada
Kohezijska sredstva	Sredstva iz proračuna Evropske unije, namenjena zmanjševanju razlik v razvoju med regijami.	financiranje projektov, ki spodbujajo gospodarski razvoj, konkurenčnost in trajnostni razvoj
REPowerEU ter mehanizem za okrevanje in odpornost	Evropska komisija zbira sredstva z zadolževanjem na kapitalskih trgih (izdaja obveznic v imenu EU).	okrevanje po pandemiji bolezni covid-19, med drugim tudi zeleni prehod (mehanizem) ter zmanjšanje odvisnosti od ruskih fosilnih goriv in pospešitev zelenega prehoda (REPowerEU)
Socialni sklad za podnebje	Sredstva iz proračuna Evropske unije, financirana iz prihodkov sistema trgovanja s pravicami do emisij za stavbe in cestni promet (ETS2/ETS BRT).	podpora gospodinjstvom, mikro podjetjem in uporabnikom prevoza pri prehodu na zeleno energijo ter zmanjševanju energetske revščine

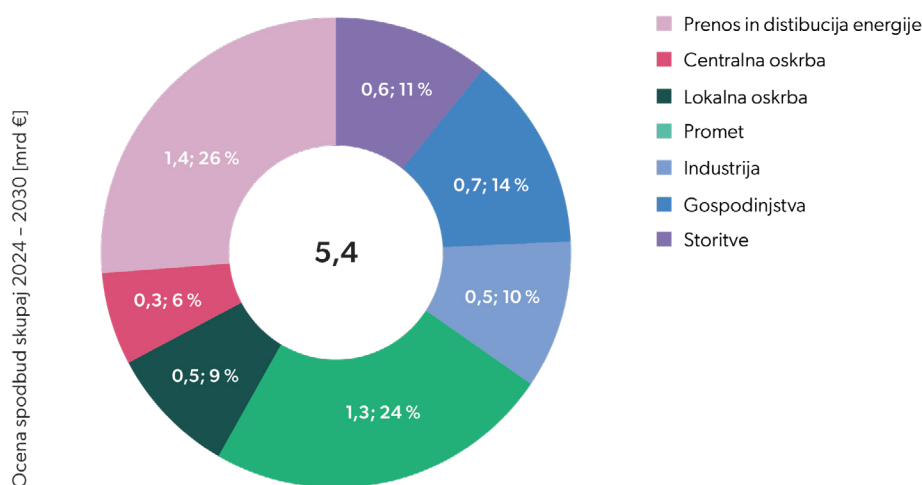
Omrežnina	Prispevek plačujejo uporabniki sistema električne energije.	plačevanje izvajanja gospodarske javne službe dejavnosti systemskega in distribucijskega operaterja električne energije
Prispevek za delovanje operaterja trga	Prispevek plačujejo udeleženci na trgu z električno energijo.	financiranje delovanja operaterja trga z električno energijo, ki zagotavlja učinkovito in zanesljivo delovanje trga
Okoljska dajatev	Dajatev plačujejo osebe s sedežem v Republiki Sloveniji, ki zaradi svoje dejavnosti povzročajo onesnaževanje okolja.	spodbujanje zmanjševanja onesnaževanja okolja
Sklad za pravični prehod (del programa evropske kohezijske politike)	Gre za sredstva iz proračuna Evropske unije, vključno z instrumentom NextGenerationEU.	podpora regijam, ki se zaradi prehoda na podnebno nevtralnost soočajo z velikimi socialno-ekonomskimi izzivi

Tabela 1: Seznam virov financiranja podnebnega prehoda v Sloveniji

V NEPN je predvideno, da bodo investicije za izvajanje ukrepov v največji možni meri financirane iz zasebnih virov, pri čemer naj bi se morebitne finančne vrzeli prednostno zapolnile z evropskimi sredstvi. Skupni ocenjeni obseg potrebnih spodbud za doseganje ciljev NEPN (brez prometa, dodatnih sredstev za raziskave in inovacije ter distribucijsko omrežje in drugega) v scenariju DU znaša za obdobje 2024–2030 **okoli 5,4 milijarde evrov** (prikazano na Sliki 3).

V obdobju 2021–2023 so bile potrebne letne spodbude približno 0,3 milijarde evrov na leto, v obdobju 2024–2030 pa se ta vrednost poveča na 0,8 milijarde evrov na leto. Skupna ocena spodbud za obdobje 2024–2030 kaže, da bo v tem obdobju največ sredstev namenjenih za prenos in distribucijo energije (1,4 milijarde evrov; 26 %), sledi sektor prometa (1,3 milijarde evrov; 24 %), znaten delež pa bo namenjen tudi gospodinjstvom (0,7 milijarde evrov; 14 %) in industriji (0,5 milijarde evrov; 10 %).

Slika 3: Potrebne spodbude po sektorjih v scenariju DU (2024–2030)¹⁴

Po ocenah bo v obdobju 2024–2030 za izvajanje ukrepov NEPN za gospodinjstva potrebnih 729 milijonov evrov spodbud. Razpoložljive spodbude za izvajanje ukrepov NEPN v tem obdobju pa so za ta sektor predvidene v višini 632 milijonov evrov.¹⁵ Predvideno pomanjkanje sredstev bo po vsej verjetnosti pokrito iz še nepotrjenih programov (npr. Podnebni sklad 2027–2030), kljub temu pa je lahko to problematično, saj so ravno gospodinjstva najbolj občutljiva na finančne spremembe in lahko naletijo na ovire pri dostopu do spodbud, kar bi upočasnilo izvajanje potrebnih ukrepov za energetske učinkovitost in zeleni prehod. Zlasti gospodinjstva z nižjimi dohodki nimajo potrebnih sredstev za sofinanciranje energetske učinkovitih ukrepov, tudi če so spodbude na voljo. Če so spodbude omejene, lahko to vodi v povečanje socialne neenakosti, saj bogatejša gospodinjstva lažje dostopajo do sredstev in ukrepov, medtem ko ranljivejše skupine ostajajo izključene iz zelenega prehoda. Hkrati lahko to pomembno vpliva na naklonjenost javnosti zelenemu prehodu.

Medtem je za sektorja energetske intenzivne in ostale industrije ocenjeno, da bo za izvajanje ukrepov NEPN v obdobju 2024–2030 potrebnih 549 milijonov evrov, medtem ko bodo razpoložljive spodbude v tem obdobju po predvidevanjih znašale skupaj 755 milijonov evrov.¹⁶ V tem primeru je razlika med potrebnimi in razpoložljivimi sredstvi precejšnja, kar je problematično predvsem z vidika pravičnosti in sprejemljivosti zelenega prehoda. Industrija vključuje energetske intenzivnejša in večja podjetja, ki imajo dostop do drugih virov financiranja (npr. posojil ali lastnih naložb) in zato ne potrebujejo nujno toliko sredstev za zeleni prehod. Zato bi bilo smiselno del teh sredstev prerazporediti v spodbude za gospodinjstva ali na druga področja, ki potrebujejo več podpore, kot je na primer sektor prometa. Hkrati pa mora biti nadzor nad porabo sredstev za zeleni prehod v industriji zelo natančen in podroben, saj obstaja tveganje, da bi bila sredstva porabljenaa za cilje, ki niso v skladu z dolgoročnimi podnebnimi cilji, kar bi lahko vodilo v neoptimalno uporabo javnih sredstev.

¹⁴ Prilagojeno glede na podatke na str. 340, https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/nepn/dokumenti/nepn2024_final_dec2024.pdf

¹⁵ https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/nepn/dokumenti/strpodl-nepn_pos_dec2024.pdf

¹⁶ https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/nepn/dokumenti/strpodl-nepn_pos_dec2024.pdf

PORAZDELITEV FINANČNE OBREMENITVE ZELENEGA PREHODA

Za pravičnost zelenega prehoda pa je pomembno tudi vprašanje, kako so **finančne obremenitve porazdeljene med različne sektorje**. Medtem ko zgornja analiza prikazuje razpoložljive vire financiranja in potrebe po spodbudah ter razpoložljive spodbude za obdobje 2024–2030, moramo za oceno pravičnosti financiranja podnebnih ukrepov podrobno analizirati tudi, kako se financiranje odraža v dejanskih deležih, ki jih prispevajo različni sektorji. V našem primeru sta še posebej pomembna sektorja gospodinjstev in industrije. Kot primer bomo analizirali podatke Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) o okoljskih davkih za leto 2023.

Na podlagi podatkov SURS za leto 2023 so skupni okoljski davki znašali 1.784,51 milijona evrov. Od tega so gospodinjstva prispevala 991,40 milijona evrov, kar predstavlja približno 55,6 % celotnih okoljskih davkov. Industrijski sektorji, kot so predelovalne dejavnosti, oskrba z električno energijo, plinom in paro ter rudarstvo, so skupaj prispevali približno 462,60 milijona evrov, kar predstavlja približno 25,9 % celotnih okoljskih davkov.

Sektor	Znesek (v milijonih EUR)	Delež v celotnih okoljskih davkih (%)
Gospodinjstva	991,40	55,6
Predelovalne dejavnosti	269,56	15,1
Oskrba z el. energijo, plinom in paro	189,71	10,6
Rudarstvo	3,33	0,2
Skupaj industrijski sektorji	462,60	25,9
Skupaj vsi sektorji	1.784,51	100

Tabela 2: Prilagojena podrobnejša razčlenitev okoljskih davkov za leto 2023 (vir: prilagojeno glede na podatke iz Statističnega urada Republike Slovenije)¹⁷

V kategoriji okoljskih davkov so zajeti tudi naslednji že omenjeni viri financiranja:¹⁸ prispevek za zagotavljanje podpor proizvodnji električne energije iz OVE in SPTE, prispevek za energetske učinkovitost (URE) ter okoljska dajatev.

Zgornji podatki kažejo, da gospodinjstva nosijo večji delež finančnega bremena okoljskih davkov v primerjavi z industrijskim sektorjem. Industrija ima tudi več ugodnosti, kot so brezplačni emisijski kuponi v sistemu ETS, določene subvencije za energetske učinkovitost ter predvsem možnost prelaganja stroškov na potrošnike. Na drugi strani imajo gospodinjstva manj možnosti za davčne olajšave, saj večino okoljskih dajatev plačujejo neposredno skozi višje cene goriv in električne energije ter višje prevozne stroške.

Medtem pa bodo po pričakovanjih tudi potrebne spodbude za gospodinjstva nižje kot za industrijo, kar kaže na dejstvo, da je na strani gospodinjstev pričakovanih veliko več vlaganj kot na strani industrije. Čeprav industrija porabi znatne količine energije in veliko prispeva k emisijam toplogrednih plinov, je njen delež v okoljskih davkih relativno nizek. Ker gospodinjstva prispevajo največji delež okoljskih davkov, bi bilo smiselno, da bi bila sredstva iz teh virov prednostno usmerjena v podporo gospodinjstvom, ki jih najbolj

¹⁷ Preostali delež okoljskih davkov so prispevali ostali sektorji, kot so promet in skladiščenje, gradbeništvo, trgovina ter drugi.

¹⁸ Za vse kategorije, zajete v analizo okoljskih davkov, glej <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/8207>.

bremenijo stroški zelenega prehoda, saj bi tako naredili zeleni prehod bolj pravičen in sprejemljiv.

V EU se za podporo najranljivejšim gospodinjstvom vzpostavlja Socialni sklad za podnebje, iz katerega bo sredstva črpala tudi Slovenija, vendar pa bi bilo glede na trenutne ekonomske razmere in porazdelitev dohodkov treba pomoč razširiti z najranljivejših na širši krog gospodinjstev. Življenjski stroški, zlasti stroški energentov, so v zadnjih letih močno narasli, kar pomeni, da imajo brez dodatnih podpor težave pri financiranju energetske prenov tudi gospodinjstva s povprečnimi dohodki. Socialni sklad za podnebje in drugi mehanizmi podpore ne bi smeli biti namenjeni samo najranljivejšim skupinam prebivalstva, temveč tudi širšemu krogu gospodinjstev.

OCENA POTREB PO DODATNEM FINANCIRANJU

Glede na posodobljeni Nacionalni energetski in podnebni načrt (NEPN) Slovenija za obdobje 2021–2030 predvideva skupne investicije v višini približno 57 milijard evrov, pri čemer je 22 milijard evrov namenjenih neposredno energetskim in podnebnim ukrepom.

V strokovnih podlagah za posodobitev NEPN je za **obdobje 2024–2030** delež teh investicij ocenjen na **približno 15–16 milijard evrov**,¹⁹ a ima na voljo le 5,4 milijarde evrov spodbud, se postavlja vprašanje, kako bo financiran preostanek.

Kot že omenjeno, bodo javne spodbude znašale 5,4 milijarde evrov, kar predstavlja približno 34–36 odstotkov celotnih potrebnih investicij. Preostanek, približno 10 milijard evrov oziroma 64–66 odstotkov, bo moral zagotoviti zasebni sektor in dolžniško financiranje. Po pričakovanjih bodo torej spodbude v višini 5,4 milijarde evrov sprožile več kot 10 milijard evrov zasebnih investicij, kjer naj bi večji delež teh investicij pokrila gospodinjstva.²⁰ Topomeni, da bo večina investicij financiranih s kombinacijo zasebnega kapitala in dolžniškega financiranja.

Ključno vprašanje ostaja, ali bodo te spodbude dovolj učinkovite za mobilizacijo zasebnih investicij v potrebnem obsegu. Trenutno ni predstavljenega jasnega mehanizma, ki bi zagotavljal, da bo zasebni sektor prevzel večji del finančnega bremena. Hkrati so v sektorjih industrije in gospodinjstev velike investicijske potrebe, vendar zasebni kapital ni vedno pripravljen vlagati v dolgoročne in tvegane projekte. V industrijskem sektorju, zlasti v energetske intenzivnih panogah, se je podnebna politika večinoma osredotočala na postopno zmanjševanje emisij ter na kratkoročne stroške in koristi teh ukrepov. To je spodbudilo naložbe v izboljšanje energetske učinkovitosti, ni pa zagotovilo zadostnih vlaganj v razvoj inovativnih tehnologij, ki bi omogočale popolno razogljičenje najkasneje do sredine stoletja. Za gospodinjstva je ključni izziv dostop do cenovno dostopnega financiranja za naložbe v nizkoogljične tehnologije, ki imajo visoke začetne stroške in dolge povračilne dobe.²¹ Hkrati pa se največ vlaganj pričakuje prav s strani gospodinjstev.

Za potrebe ambicioznega zelenega prehoda, ki bi bil v skladu s Pariškim sporazumom, v Sloveniji primanjkuje sredstev. Zato je treba razmisliti o dodatnih virih financiranja, ki bi lahko zmanjšali obremenitev širše populacije in zagotovili pravičnejšo porazdelitev stroškov prehoda. Kot kaže analiza, so prav gospodinjstva tista, ki prispevajo največ k okoljskim davkom – breme zelenega prehoda je v največji meri na plečih ljudi. Glede na naraščajočo koncentracijo bogastva pri najpremožnejših, katerih investicije in luksuzna potrošnja povzročajo nesorazmerno visoke izpuste, se kot učinkovita rešitev ponuja progresivna davčna politika, ki bi omogočila prerazporeditev sredstev v zeleni prehod.

19 V strokovnih podlagah za posodobitev celovitega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta je za obdobje 2026–2030 delež teh investicij ocenjen na približno 13 milijard evrov.

20 Glej preglednico št. 68 na https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/nepn/dokumenti/strpodl-nepn_pos_dec2024.pdf.

21 https://podnebnapot2050.si/wp-content/uploads/2019/12/2019-12-11_WS26_Financing-the-transition-to-a-low-carbon-society-in-Slovenia_Sonnenschein.pdf

Kot kažejo izsledki analize **Delničarji pred rešitvami: Kako velika industrija daje prednost izplačilom delničarjem pred energetske prehodom** (*Shareholders over solutions: How big industry favours payouts over the energy transition*),²² podjetja v sektorjih, pomembnih za energetske prehod, ustvarjajo dovolj dobičkov za naložbe v ukrepe zelenega prehoda, vendar te raje razporedijo med svoje delničarje. Kljub temu, da ta podjetja dosegajo visoke dobičke, pogosto zahtevajo javna sredstva za spodbujanje zasebnih naložb in zmanjšanje tveganja, ki ga nato nosi družba kot celota, medtem ko dobički ostanejo v njihovih rokah.

Spodbude torej ne bi smele biti dodeljene podjetjem, ki kljub velikim dobičkom ne vlagajo v zeleni prehod, temveč dajejo prednost izplačilom delničarjem, saj se tako javni kapital steka v roke zasebnega kapitala in se nujna sredstva za zeleni prehod porabljajo za izplačila delničarjem in bogatenje najbogatejših razredov. V naslednjem poglavju so predstavljeni predlogi, ki bi pripomogli k dodatnim sredstvom za zeleni prehod in hkrati zagotovili njegovo pravičnost.

²² https://friendsoftheearth.eu/wp-content/uploads/2025/02/Report_shareholders-over-solutions-final-2.pdf

PRIPOROČILA ZA RESNIČNO PRAVIČEN ZELENI PREHOD

DAVEK NA ONESNAŽEVALNO ELITO IN LUKSUZNO POTROŠNJO

Za uspešen zeleni prehod mora Slovenija zagotoviti tudi pravično porazdelitev bremen in koristi podnebnih ukrepov. Študija **Onesnaževalna elita nas vodi v podnebni zlom**²³ kaže, da najpremožnejši posamezniki s svojimi investicijami in luksuzno potrošnjo nesorazmerno prispevajo k emisijam toplogrednih plinov. Oseba iz skupine najbogatejših 10 % prebivalstva je v Sloveniji neposredno odgovorna za 4-krat več, oseba iz zgornjega odstotka najbogatejših pa za 11-krat več letnih izpustov kot oseba iz manj premožne polovice prebivalstva. Zato je ključnega pomena omejiti ogljično intenzivne dejavnosti te skupine in preusmeriti sredstva v pravičen zeleni prehod.

Na podlagi nedavne študije Umanotere lahko predlagamo uvedbo **davka na onesnaževalno elito**, katerega cilj bi bil hkrati zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ter zmanjševanje družbenih in ekonomskih neenakosti. Ključno je opredeliti skupino posameznikov, ki imajo največji vpliv na podnebne spremembe in družbeno neenakost – to so lahko najpremožnejši posamezniki, ki po neto premoženju in dohodkih sodijo v zgornjih 1–10 odstotkov prebivalstva.

Na podlagi teh podatkov bi bilo smiselno uvesti višje in progresivne davčne stopnje na luksuzne dobrine in storitve, kot so zasebna letala, jahte, luksuzna vozila, večje nepremičnine in druge oblike razkošne potrošnje, ki povzročajo visoke emisije CO₂ in prekomerno rabo energije. Na Portugalskem so v začetku leta 2023 že uvedli (manjši) ogljični davek za zasebna letala. Raziskava **Prihranki emisij zaradi pravičnega zmanjšanja povpraševanja po energiji** (*Emissions savings from equitable energy demand reduction*)²⁴ kaže na to, da bi z vidika podnebne pravičnosti z omejitvijo povpraševanja po energiji najvišjega kvintila potrošnikov v EU-27 dosegli večje zmanjšanje emisij kot z osredotočanjem na najnižji kvintil.²⁵ Omenjeni ukrepi na področju omejevanja luksuzne potrošnje in porabe energije bi prispevali tako k dodatnim sredstvom, ki bi jih lahko namenili za zeleni prehod, kot k pravičnosti in sprejemljivosti zelenega prehoda, saj bi največji onesnaževalci tudi največ plačali.

Poleg tega bi bilo smotno obdavčiti kapitalske naložbe v okoljsko škodljive dejavnosti z davkom na dobičke iz naložb v panoge z visokimi emisijami. Progresivni davek na premoženje, pri katerem bi višje stopnje veljale za najpremožnejše posameznike, pa bi lahko hkrati zmanjšal ekonomske neenakosti in zagotovil dodatna sredstva za financiranje podnebnih ukrepov.

Natančnih ocen, koliko sredstev za financiranje zelenega prehoda bi lahko pridobili s takšnim davkom, sicer ni, vendar bi po vzoru španskega davka na veliko bogastvo progresivni davek na premoženje najpremožnejših 0,5 % prebivalcev Slovenije za leto 2022 po izračunih prinesel več kot 600 milijonov evrov.²⁶

23 https://www.umanotera.org/wp-content/uploads/2024/09/Onesnazevalna-elita-nas-vodi-v-podnebnizlom_2024.pdf

24 <https://www.nature.com/articles/s41560-023-01283-y>

25 <https://www.nature.com/articles/s41560-023-01283-y>

26 <https://taxjustice.net/wp-content/uploads/2024/08/Taxing-extreme-wealth-What-countries-around-the-world-could-gain-from-progressive-wealth-taxes-Tax-Justice-Network-working-paper-Aug-2024.pdf>

Sredstva, zbrana z omenjenimi davki, bi bila lahko ciljno usmerjena v financiranje podnebnih ukrepov in tako prispevala k zapolnitvi pričakovanih vrzeli v financiranju. Hkrati bi ti ukrepi pripomogli k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov s spodbujanjem trajnostne potrošnje ter k zmanjšanju ekonomskih neenakosti z redistribucijo bogastva. Pomembno je zagotoviti, da bodo ta sredstva namensko porabljena za ukrepe, ki bodo neposredno prispevali k blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje.

RESNIČNO PRAVIČEN SOCIALNI SKLAD ZA PODNEBJE

Pri financiranju pravičnega zelenega prehoda bo imel pomembno vlogo tudi Socialni sklad za podnebje. V poročilu ga izpostavljamo zato, ker še ni v celoti vzpostavljen in njegovo delovanje še ni dokončno določeno, kar ponuja priložnost za vpliv na njegovo implementacijo. Ker bo ta sklad ključni instrument za reševanje socialnih izzivov zelenega prehoda, je pomembno zagotoviti, da bodo sredstva dodeljena pravično ter da bodo ciljno usmerjena v zmanjšanje energetske in prevozne revščine.

Pri tem pa je treba izpostaviti tudi širšo kritiko sistema ETS, ki jo podajajo številni okoljsko in socialno usmerjeni akterji.^{27,28} Pri razmisleku o pravični porabi sredstev iz Socialnega sklada za podnebje ne smemo prezreti širših pomanjkljivosti sistema ETS2, ki bo pomembno vplival na vsakdanje življenje številnih ljudi. Gre za tržno usmerjen mehanizem, ki ne posega v strukture, ki ustvarjajo podnebno krizo, temveč omogoča njihovo nadaljevanje – zlasti s prenosom stroškov prehoda na gospodinjstva, medtem ko veliki onesnaževalci ohranjajo možnost odkupovanja emisijskih pravic. Tak pristop je z vidika socialne in okoljske pravičnosti problematičen, saj pogloblja neenakosti in spodbuja zaupanje javnosti v podnebne ukrepe.

Socialni sklad za podnebje (SSP) je bil vzpostavljen z Uredbo (EU) 2023/955 in je eden od finančnih mehanizmov EU za izravnavo negativnih socialno-ekonomskih učinkov razširitve sistema trgovanja z emisijami (ETS 2) na sektorja prometa ter ogrevanja in hlajenja. Države članice morajo do 30. junija 2025 Evropski komisiji predložiti nacionalne socialne načrte za podnebje (NSNP), ki bodo vsebovali vse obstoječe in načrtovane ukrepe. V celoti morajo biti načrti vzpostavljeni do leta 2026, preden leta 2027 začne veljati sistem ETS 2.

Četrtnina prihodkov od prodaje emisijskih pravic v sistemu ETS 2 bo namenjena Socialnemu skladu za podnebje, pri čemer bo zgornja meja sredstev znašala 65 milijard evrov za obdobje 2026–2032. Približno dve tretjini prihodkov iz sistema ETS 2 pa bodo države članice lahko neposredno uporabile za širše podnebne in energetske projekte. Slovenija bo prejela 0,55 % vseh sredstev, kar po trenutnih ocenah za obdobje 2026–2032 znaša približno 350 milijonov evrov,²⁹ pri čemer bo morala zagotoviti tudi lastno sofinanciranje v višini 25 odstotkov. To pomeni, da je zdaj ključni čas za oblikovanje ambicioznih in vključujočih nacionalnih socialnih načrtov za podnebje, ki bodo temelj za pravično in učinkovito porabo teh sredstev.

Kljub temu, da Socialni sklad za podnebje zaradi omejenih finančnih sredstev in ozko določenega področja uporabe še ne zagotavlja celovitega mehanizma za ublažitev socialnih posledic zelenega prehoda, njegova uvedba omogoča pravičnejšo porazdelitev bremen in koristi podnebnih ukrepov ter zmanjšanje socialnih stisk najbolj ranljivih skupin.

V tem kontekstu mora Slovenija oblikovati jasen načrt za uporabo sredstev SSP, da bi zmanjšala energetske in prevozne revščine, ki jo bo povzročila razširitev sistema ETS2,

27 <https://www.ieneearth.org/wp-content/uploads/2017/11/Carbon-Pricing-A-Critical-Perspective-for-Community-Resistance-Online-Version.pdf>

28 <https://corporateeurope.org/en/climate-and-energy/2013/04/eu-ets-myth-busting-why-it-can-t-be-reformed-and-shouldn-t-be-replicated>

29 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02023R0955-20240630>

ter poskrbela, da bo zeleni prehod čim bolj pravičen. Zato je ključno, da SSP ne služi zgolj kot obliž za negativne posledice ETS2, ampak kot korektiv, ki aktivno prispeva k pravičnejšemu prehodu.

Nacionalni socialni načrti za podnebje morajo zato vključevati ukrepe, ki presegajo blaženje stroškov in dejansko zmanjšujejo strukturne vzroke energetske in prevozne revščine. To pomeni vlaganje v javni prevoz in energetske učinkovite neprofitne stanovanj, podporo energetske demokracije ter vključevanje skupnosti v oblikovanje in izvajanje ukrepov. Samo s takšnim pristopom – ki temelji na solidarnosti, vključevanju in odpravi sistemskih neenakosti – lahko zagotovimo, da bodo koristi zelenega prehoda dostopne vsem, in ne le peščici.

V dokumentu **Socialno-podnebna politika: Priporočila za ukrepe socialnega načrta za podnebje**, ki smo ga pripravili v organizacijah Focus in Umanotera, je izpostavljeno, da mora pravični načrt v Sloveniji vključevati tudi ukrepe za:

- **dostopen in prilagojen javni prevoz:** izboljšanje prostorsko-časovne dostopnosti, integracija šolskih prevozov, uvedba prevozov na klic, cenovna dostopnost in podpora prostovoljskim prevozom za ranljive skupine;
- **energetsko prenovo stavb in vključevanje v energetske skupnosti:** okrepitev finančnih spodbud za zmanjševanje energetske revščine, vključevanje energetske revnih v energetske skupnosti ter spodbujanje upravnikov večstanovanjskih stavb k energetski prenovi;
- **neposredne finančne transferje:** uvedbo podnebnih dividend za gospodinjstva za blaženje stroškov prehoda;
- **dodatne ukrepe za pravičen prehod:** obdavčitev premoženja najbogatejših, obdavčitev okolju škodljive luksuzne potrošnje ter kadrovske krepitev ključnih organizacij za uspešno implementacijo socialno-podnebnih ukrepov.

OSTALA PRIPOROČILA

Eden največjih problemov podnebnega financiranja v Sloveniji je tudi netransparentnost porabe sredstev in izključenost javnosti iz odločanja. Za zagotovitev demokratičnega upravljanja financiranja bi morala Slovenija vzpostaviti participativni proračun za podnebne ukrepe, kjer bi imele lokalne skupnosti pravico soodločati o prednostnih naložbah, neodvisni nadzorni organ za spremljanje porabe podnebnih sredstev, ki bi preprečeval preusmerjanje sredstev v okolju škodljive projekte, ter javne razprave o nacionalnih podnebnih financah, ki bi aktivno vključevale tako sindikate, okoljske organizacije in predstavnike ranljivih skupin kot lokalne skupnosti in katerih zaključki bi bili dejansko upoštevani pri nadaljnjem načrtovanju in upravljanju financiranja zelenega prehoda v Sloveniji.

Analiza **Za boljšo porabo evropskih sredstev za zeleni prehod: Primeri in priporočila iz Slovenije**³¹ ugotavlja, da so bila evropska sredstva v Sloveniji pogosto usmerjena tudi v projekte, ki ne prispevajo neposredno k zmanjšanju emisij. Ugotovitve med drugim kažejo, da so za uspešnost zelenega prehoda ključne naložbe v resnično zeleno infrastrukturo, določanje strožjih kriterijev in mejnikov, financiranje vidnih in inovativnih projektov ter predvsem financiranje podnebnih ukrepov z neposrednimi družbenimi koristmi.

30 <https://focus.si/wp-content/uploads/2025/05/Focus-in-Umanotera-2025-Priporocila-za-ukrepe-Socialnega-nacrta-za-podnebje.pdf>

31 <https://www.umanotera.org/wp-content/uploads/2024/01/Umanotera-2023-Za-boljso-porabo-evropskih-sredstev-za-zeleni-prehod.pdf>

Kot kaže zgoraj omenjena analiza **Delničarji pred rešitvami**,³² podjetja v sektorjih, pomembnih za energetske prehode, ustvarjajo dovolj dobičkov za naložbe v ukrepe zelenega prehoda, vendar te raje razporedijo med delničarje. Kljub temu, da ta podjetja dosegajo visoke dobičke, pogosto zahtevajo javna sredstva za spodbujanje zasebnih naložb in zmanjšanje tveganja. Spodbude zato ne bi smele biti dodeljene podjetjem, ki kljub velikim dobičkom slednjih ne vlagajo v zeleni prehod, temveč v izplačila delničarjem.

V NEPN je navedeno, da so poleg potrebe po obsežnih finančnih sredstvih največja ovira in tveganje za uspešno uresničitev dodatnih politik in ukrepov predvsem pomanjkanje kadrov ter vrzeli v institucionalnem okviru. Kadrovske primanjkljaje in potrebo po dodatnem znanju za uvajanje ter obvladovanje nizkoogljičnih tehnologij predstavljajo izziv na vseh ravneh izvajanja, od ministrstev in energetskih podjetij do končnih uporabnikov energije, zato je za čim uspešnejšo uresničitev dodatnih ukrepov ključnega pomena pravočasno in primerno obravnavati tudi te izzive.

32 https://friendsoftheearth.eu/wp-content/uploads/2025/02/Report_shareholders-over-solutions-final-2.pdf

ZAKLJUČEK

Analiza financiranja podnebnih ukrepov v Sloveniji jasno kaže, da trenutno predvidene prihodnje investicijske potrebe in javne spodbude niso zadostne za uresničitev ciljev podnebne nevtralnosti, skladnih s Pariškim sporazumom. Trenutni Nacionalni energetski in podnebni načrt (NEPN) do leta 2030 predvideva skupne investicije v zeleni prehod v višini približno 57 milijard evrov, vendar pa ostaja veliko vprašanj glede njihovega dejanskega izvajanja in financiranja.

Pričakovano je, da bo več kot 60 odstotkov teh sredstev zagotovil zasebni sektor, kar predstavlja veliko tveganje, saj ni predstavljenih jasnih mehanizmov, ki bi zagotavljali uspešno mobilizacijo teh investicij. Javne spodbude v višini 5,4 milijarde evrov za obdobje 2024–2030 so premalo ambiciozne, saj se financiranje opira predvsem na evropska sredstva in ne predvideva sistemске preobrazbe davčnih politik ali progresivne obdavčitve največjih onesnaževalcev.

Poleg finančne vrzeli analiza kaže tudi na neenakomerno porazdelitev stroškov med različnimi sektorji, pri kateri večino bremena nosijo gospodinjstva. Povečana koncentracija bogastva med najpremožnejšimi vodi v nesorazmerno visoke emisije ter dodatno zaostre socialno-ekonomske razlike in otežuje pravičen prehod. Zato je nujno uvesti progresivne davčne ukrepe, kot je davek na onesnaževalno elito, s katerim bi omejili okoljsko škodljive dejavnosti najbogatejših ter zagotovili sredstva za dodatno financiranje podnebnih ukrepov.

Glavna priporočila, ki izhajajo iz analize o financiranju podnebnih ukrepov v Sloveniji, so:

- **Povečanje ravni javnega financiranja podnebnih ukrepov, predvsem v sektorju gospodinjstev, zlasti s progresivno obdavčitvijo največjih onesnaževalcev.** Pri zasnovi ukrepov za zeleni prehod je nujno zagotoviti pravično porazdelitev finančnega bremena med različne družbene skupine. To pomeni omejevanje luksuzne potrošnje in preusmeritev sredstev od bogatejših slojev prebivalstva k ukrepom, ki bodo podprli gospodinjstva in manj premožne skupine, ki se soočajo z največjimi izzivi pri prilagoditvi na zeleni prehod.
- **Okrepitev transparentnosti in odgovornosti pri porabi podnebnih sredstev ter boljše spremljanje njihove učinkovitosti** z vzpostavitvijo participativnega proračuna za podnebne ukrepe in neodvisnega nadzornega organa za spremljanje porabe podnebnih sredstev ter javnimi razpravami o nacionalnih podnebnih financah, ki bi aktivno vključevale sindikate, okoljske organizacije, predstavnike ranljivih skupin ter lokalne skupnosti.
- **Vežanje vseh javnih spodbud in finančne podpore na stroga okoljska in socialna merila ter zagotovitev pravičnega zelenega prehoda,** ki bo zmanjšal socialne neenakosti in zaščitil najbolj ranljive skupine. Spodbude ne bi smele biti dodeljene podjetjem, ki kljub velikim dobičkom ne vlagajo v zeleni prehod, temveč dajejo prednost izplačilom delničarjem.

ACCELERATE
CLIMATE ACTION
IN EUROPE